

FOTOS: ARXIU TONI VALL

Pepita Lluell, viure per la música

Reivindiquem la importància d'aquesta actriu, música i precursora de la composició de sardanes i cobles

TEXT TONI VALL

Pepita Lluell i Sanahuja, Barcelona, 4 d'agost de 1926 - 10 de desembre de 2015. Va estar activa, lúcida i receptiva fins molt tard, tan sols dos anys abans de morir va rebre la Creu de Sant Jordi de mans d'Artur Mas i pocs mesos després encara rebia a casa seva visites d'admiradors, amics i divulgadors musicals que l'entrevistaven. De fet, el 2014 el Museu de la Mediterrània, dins del seu projecte de divulgació *Fer de música*, li va fer una entrevista en què Lluell exhibia una memòria prodigiosa per glossar els fets i fites cabdals de la seva vida i de la seva llarga i fecunda carrera musical.

Si un observa bé les fotos i vídeos fets a casa seva, detecta fàcilment que la Pepita estimava el seu passat i el conservava curosament exposat als mobles i parets de casa seva. Fotografies, trofeus i llibres decoraven profusament els seus espais vitals. Avui, vuit anys després de la seva desaparició, tinc a les meves mans dos àlbums de fotografies de gran valor documental que acumulen una informació preciosa sobre la vida i l'obra de Lluell.

Com han anat a parar a les meves mans? Doncs és Daniel Rey, col·leccionista i humanista incansable, dotat d'un olfacte superdotat per detectar el valor que acumulen dins seu els objectes i els papers antics, qui me'ls ha deixat. Les notes del seu dietari revelen que aquests àlbums estan en el seu poder des dels primers mesos de 2016, o sigui, des de molt poc després de la mort de la seva autora i propietària. Els va adquirir a El Col·leccionista, la botiga referencial de Barcelona per a tots aquells que estimem els objectes amb vida i memòria. Quin és el motiu? Com acostuma a passar en

aquests casos, fa de mal dir. Des de la deixadesa o poca cura d'hereus, fins a descuits i obllits sense mala intenció, passant per l'explicació més prosaica de totes: el pis s'ha de buidar i tot allò que fa aroma de passat emprèn el tristíssim camí del contenidor o, en el millor dels casos, dels Encants o les botigues de vell. Lloc on, amb una mica de sort, poden ser rescatats.

El cas que avui ens ocupa té una personalitat realment especial. Els dos àlbums de fotos rescatats són una preciositat. Elaborats a mà amb molta meticulositat, cada pàgina personalitzada amb escrits –molts d'ells injectats de sentit de l'humor– i sanefes, i amb una cal·ligrafia de la vella escola. El primer àlbum guarda fotografies dedicades a Lluell per desenes d'actors i cantants, recitadors, amics, familiars i coneguts. El còmic i cantant Michel demostra tenir una gran capacitat endevinatòria amb la seva dedicatòria datada el 1941: "A la futura gran artista Pepita Lluell". La Pepita tenia llavors tan sols quinze anys, però ja apuntava maneres en la seva precoç vocació musical.

Havia començat molt joveneta al Conservatori del Liceu, amb tan sols nou anys. Hi estudiava solfeig, piano i cant amb la mestra Dolors Frau i Julià, la mateixa que va ensenyar a la gran Victòria dels Àngels. Les fotos del segon àlbum, molt més variat i rebotit de rostres i records dels anys quaranta, documenten –a més a més de quantitat de viatges i excursions– nombroses sessions d'estudi al conservatori i assajos i representacions a l'Institut del Teatre, on també va apuntar-se per consolidar una passió col·lateral a la musical, l'actuació.

Ella mateixa explica a l'entrevista de la sèrie *Fer de música* que un moment cabdal va ser poder entrar, l'any

PEÇA DE COL·LECCIONISME

Dues de les imatges dels àlbums personalitzats amb escrits de Pepita Lluell.

1945, a la companyia de teatre de Ramon Martori. Allà va conèixer un coetani seu, dos anys més jove que ella i també membre de la companyia, Adolfo Marsillach. "Durant aquells anys, vaig deixar de banda la música i em vaig capbussar en el teatre", confessa Lluell. Són temps de professionalització a teatres tan arrelats al teixit cultural barceloní com el Romea i el Calderón. Especialment destacada va ser la representació de *La Pepa maca* al Romea i també integrar-se a la companyia de Teresa Cunillé; al Calderón hi van representar *Princesa de Barcelona*.

Les fotos denoten una intensa i alegre vida social, associativa i excursionista, en uns anys, la crua postguerra, complicats de viure i de digerir per a molts dels seus coetanis. Hi ha fotos que expliciten afició per la tauromàquia –fotos al costat de dos ídols del toireig com Manolete i Luis Miguel Dominguín– i també una bona mostra de la seva estada al cos de dramàtics de Ràdio Barcelona, formació fonamental per a tants professionals del teatre, el doblatge i la radionovel·la.

És una llàstima que els dos àlbums de fotos no facin el salt cap a la següent dècada, la dels anys cinquanta, decisiva en la carrera i la vida de Lluell. Així, no disposem de documentació gràfica personal de tot el que va passar a partir del que ella mateixa anomenava "la decisiva trobada al tren".

Fèlix Martínez Comín, insigne violinista i compositor de música popular, va dirigir una de les obres en què intervenia la Pepita. Quatre anys després, tots dos van coincidir de nou i, per casualitat, al mateix compartiment del tren en què viatjaven. Es van reconèixer i aquell va ser el principi de tota la vida següent: "Ja no ens vam separar mai més. El Fèlix va ser el meu marit, el meu amant, el meu amic i el meu mestre". Lluell va deixar el teatre de banda i va tornar a la música, s'hi va entregar en cos i ànima. Li va demanar al seu marit que l'ajudés a perfeccionar tots els coneixements i experiència adquirits en els seus anys d'aprenentatge al conservatori. I així va ser com entre ells dos va crear-se una preciosa relació de complicitat i compenetració mútua que va derivar en la carrera d'ella com a compositora. *Bon dia, amor, Aquell carrer de Sants, El teu somriure, Jugàvem al jardí, Capvespre d'estiu...* són algunes de les seves composicions més reconegudes.

Martínez Comín va morir l'any 1995. Igual que Lluell, mai ha gaudit del just reconeixement artístic que mereixeria. De fet, les seves obres han estat escassament enregistrades i editades. Tan sols a càrrec d'irreductibles i voluntariosos admiradors i deixebles. Després de la mort del seu marit, Lluell va estar vint anys més en aquest món. Va mantenir-se activa i en actiu, va treballar incansablement a favor de la divulgació i coneixement de la cobla i la sardana com a arts indispensables de la cultura catalana. Quin privilegi haver pogut accedir a una porció de la seva vida, els seus records, la seva petjada tal vegada reconeguda –la Creu de Sant Jordi el 2013– però tan injustament oblidada. ●